

JURNAL

ПENTPȢ PESПÎNDIPEA ШTIINЦЕЛОPȢ NATȢPAЛE ШI ESAKTE, ÎN TOATE KЛASEЛE

Pediџeatȣ

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 38. (Anȣлȣ̆ алȣ̆ treiлea) Бȣкȣreшtĭ 15 Oktomвrie, 1858.

Konpindepea: Desпpe Stȣdiĭ astponomiчe — Планta Hyoscyamus saȣ̆ Masалapiџa.— Inвenџiȣnea teлegrafȣлȣĭ.— Komȣnikaџiȣnĭ шtiinџifiчe miчĭ.

Stȣdiĭ astponomiчe.

Desпpe лȣnъ, saȣ̆ sateлitȣлȣ̆ пъmîntȣлȣĭ.

Лȣna este kȣnoskȣtъ în astponomie sȣб nȣmipe de *tpaбantȣ̆* saȣ̆ *sateлitȣ̆* (sлȣгъ) a пъmîntȣлȣĭ, fiindȣ kъ лȣna însoџeшte пъmîntȣлȣ̆ în кълъtopia sa etepnъ în голiчiȣnea ȣnivepsȣлȣĭ împpeџiȣpȣлȣ̆ soapeлȣĭ.— Dapȣ̆ чe? Шi în чepȣ̆ sîntȣ̆ *stъпînĭ шi sлȣџi?* Шi în чepȣ̆ domneшte o apistokpaџie în kopпȣpiлe stpълȣчitoape? Aшa este!— Dapȣ̆ înainte d'a ne okȣпa kȣ iȣбita sлȣгъ a пъmîntȣлȣĭ (лȣnъ), sъ ne ȣĭtъmȣ̆ maĭ бine лa stъпînii чepeшtĭ, adikъ лa планete, шi o sъ вedemȣ̆ miшkapea ȣnivepsaлъ a fipmamentȣлȣĭ ȣpmîndȣ-se întp'ȣnȣ̆ kinȣ̆ foapte пъкȣtȣ̆! Adikъ, miшkapea sistemȣлȣĭ soлapȣ̆ aлȣ̆ nostpȣ înfъџiшîndȣ-ni-se ka ȣn *баȣ̆ etepnȣ̆ neîntpepȣntȣ̆.*

Saлa de баȣ̆, kpezȣ̆ kъ este destȣлъ de mape, fiindȣ̆ kъ konpinde nemъpџiniтȣлȣ̆ spaџiȣ̆ a toatъ голiчiȣnea ȣnivepsȣлȣĭ; în mizлokȣлȣ̆ aчesteĭ sълĭ este atîpnatȣ̆ ȣnȣ̆ пoлikandpȣ *iapъшĭ* destȣлȣ̆ de mape, fpȣmosȣ̆ шi stpълȣчitopiȣ̆. Aчestȣ̆ пoлikandpȣ este soapeлe nostpȣ.— Пoлikandpȣлȣ̆ stъ în лokȣ̆, dapȣ̆ spe *плъчepea* konвiвiлopȣ̆, se înвîpteшte neînчe*tatȣ̆* împpeџiȣpȣлȣ̆ sъȣ̆. Konвiвiĭ aчestȣĭ баȣ̆ *nȣ* sîntȣ̆ лeneшĭ, чi sîntȣ̆ жȣкъtopĭ infatiraбiлĭ; de sȣte шi miĭ de mii de anĭ жokȣ̆ fъpъ repaosȣ̆, шi toţȣ̆ nȣ se osteneskȣ̆!— Dapȣ̆ nȣ *пpea* aȣ̆ kaпpiџiĭ пentpȣ mȣлte feлȣpĭ de жokȣ̆, чi aȣ̆ aлesȣ̆ пe ȣnȣлȣ̆ din kape вestitȣлȣ̆ *Гoete* ziчe „kъ dakъ n'apȣ̆ fi пe пъ-

mîntӗ, trebвia sъ fie în paiӗ“, acestӗ жокӗ este *валцвлӗ* пе каре’лӗ кsnoaштетӗ тоці foapte віne.— Аша dapӗ toate корпsріле черешtі жокӗ зnӗ валцӗ fъръ sъвîрşitӗ în голічівnea зnівер-sвлвї îmпреціsрвлӗ soapeлвї.

Dapӗ кіapӗ корпsріле черешtі n’aӗ гъsitӗ nічї еле totӗ ачелашї фаворӗ; fiindӗ къ зnіле *жокӗ* adeвърatӗ зnӗ валцӗ кsmӗ о чере etiketa зnde жsкъtорії sîntӗ asoціaці de o damъ, ва înкъ зnії жокӗ кs 4 saӗ кs 6 soції; пе кîndӗ алції въл-цsеskӗ singsрї fъръ nічї зna; întpe чеї фаворіці se афлъ пъmîntsлӗ nostps; елӗ въл-цsешtе кs dama sa *лвnа* împреціsрвлӗ soapeлвї, adікъ în-вîptindв-se ка зnӗ кавалерӗ împреціsрвлӗ sъӗ (potaціsne), траце шi пе dama sa *snpe* а’лӗ în-конціsра кs înвîptipiле еї, токmaї кsmӗ se în-вîpteшtе о damъ de валцӗ împреціsрвлӗ кава-лерsлвї (miшкаре лвnаръ), dapӗ totӗ în acestӗ timпӗ, пъmîntsлӗ шi лвnа, aceste пereкї intepe-sante, вълцsеskӗ în mapea salъ а валвлвї (sпа-ціsлӗ зnівepsвлвї) împреціsрвлӗ полікandpвлвї snлendidӗ (miшкapea anвалъ împреціsрвлӗ soa-peлвї).

Domnвлӗ *Isnitepӗ* жоакъ кs 4 dame (лвnї): domnвлӗ *Зpanӗ* se вsкsръ кs 6, dapӗ domnвлӗ *Satsрnӗ* netpeче foapte віne, fiindӗ къ елӗ жоакъ кs 7 dame, fiindӗ împodoвitӗ шi d’зnӗ inелӗ лs-minosӗ. Ла зnӗ жокӗ soлitapӗ sîntӗ osîndite пlanetele *Меркsрiӗ*, *Венssӗ*, *Марsӗ*, шi челе mічї dintp’însele (Astepoide) ansme *Вesta*, *Isno*, *Чересӗ*, *Палаsӗ*, *Astpea* шчл.

Валцsріле acestopӗ конвівї (пlanete) пs se зpmeazъ întp’зnӗ pîndӗ зnвлӗ dsпе алтsлӗ ка пе ла валsріле noastpe, зnde sala este stpimtъ шi жsкъtорії калкъ зnії пе пічіоapеле алтора. În sала de валӗ а зnівepsвлвї пs este stpimtoape, аколо este локӗ destsлӗ, de aceea fie-каре din конвівї, жsкъtорї, аpе пе seama лвї о deose-вitъ каріеръ în каре пs’лӗ împiedікъ nimenї în жокsлӗ sъӗ.— Аша *Меркsрiӗ* аpе чеа maї de апроапе каріеръ лîngъ полікandps (8 milioane miле denapte de ла soape); dsпъ Меркsрiӗ віne *Венssӗ* (14 milioane miле цеографіче denapte de soape); пе зpmъ віne *Марsӗ* (31 milioane miле цеографіче de ла soape); dsпъ Марsӗ гъ-simӗ msлte *mічї astpoide* (Вesta, Жsno, Чересӗ, Палаsӗ, Astpea ш. ч. л.) în miчіle denъртърї зnвл dsпъ алтsлӗ; dsпъ dînsele se афлъ каріера de валцӗ а stpълsчitsлвї *Isnitepӗ* (100 milioane miле цеографіче denapte de soape) кs 4 лвnї але sале, зnӗ pîndӗ de валцӗ алӗ лвї ціne 12 anї; dsпе елӗ віne împodoвitsлӗ *Satsрnӗ* (200 mili-oane miле цеографіче denapte de soape) кs toatъ помпоasa ssita sa de 7 лвnї шi de inелsлӗ sъӗ, елӗ face зnӗ tsрӗ de валцӗ în 30 dn anї; în fine, ла каріера чеа maї denapte жоакъ *Зpanӗ* (400 milioane miле цеографіче denapte de soape) кs 6 лвnї але sале валцsлӗ sъӗ, sfîршindsлӗ în 90 de anї odatъ (maї denapte de Зpan s’a гъsit în zілеле nostpe пlaneta Neptun). Dapӗ ла acestӗ валӗ череskӗ лipseшte mssiка! Кsmӗ se поate зnӗ валӗ кs валцӗ fъръ msѕікъ?— Iatъ шi ms-sіка! adікъ *кîntекsлӗ sfepілорӗ* de каре ворвеа fiлosofії antічї, maї кs seamъ din skoaла лвї *Пitагора*. Че admipaвілъ idee! Че fantasie віе, fiepвinte, тревsе sъ fi авstӗ ачела че а skosӗ о asemenea idee! „Îmї înкinsеskӗ, ziче Пitагора, къ mъ въdӗ în вisӗ stîndӗ în mizлокsлӗ зnівер-sвлвї, зnde mi se înfъціşeazъ nіште корпsрї цigantiче, грozaве în mъpimea лорӗ, stpълsчindӗ кs о лsminъ nespssъ, înвîptindв-se în каріеpеле лорӗ de milioane de miле împреціsрвлӗ зnвї корпӗ чentpaлӗ (soapeле) atîtӗ de mape ка шi toate челе л-алте корпsрї черешtі împреsnъ, шi atîtӗ de лsminosӗ, înкîtӗ infinitsлӗ sпаціӗ este лsmina’ӗ de dinsвлӗ пînъ în челе maї denъptate колцsрї. Aceste sfepї черешtі în neînчetata прескmвлаpе а лорӗ, skotӗ *nіште* ssnete de о ap-monie череaskъ, nіште meлodії de о msѕікъ se-pafікъ каре зmплe de о fepічіpe nespssъ, de о ekstasъ ssвлimъ toate леціоanеле asditopiлорӗ черешtі че înконціоаръ кs лsmina лорӗ еклatantъ, infinitsлӗ tponӗ алӗ aвsoлstsлвї ssвepanӗ алӗ лsmiї!“— Зnӗ asemenea вisӗ dsлче, ssвлimӗ, а fostӗ fpsktsлӗ msseї fiлosofiлорӗ antічї. Dapӗ кsmӗ о sъ не mipъm, dакъ вom afла къ кіapӗ astponomії пposaічї din timпsріле noastpe aӗ а-deвepitӗ acestӗ вisӗ poetікӗ алӗ msѕічеї sfepe-лорӗ черешtі! Аша а аpъtatӗ astponomsлӗ *Воde*, къ distanцеле deoseвiteлорӗ пlanete de ла soape, sîntӗ împъpцite notpiвitӗ кs о пропорціsne ma-tematікъ asemъnъtoape ла aceea че se зpmeazъ în skaла ssnetелор msѕічії *).— Ns sîntem dapӗ siліці а admipa ачелӗ antікӗ ценіӗ каре а пре-въzstӗ кs imaцinaціsnea sa кs 2000 de anї îna-inte, aceea че а гъsitӗ пе зpmъ inteліценца

---

*) Пропорціsnea msѕіко-matematікъ întpe distan-целе пlanetелорӗ de ла soape, este чеа зp-mъtoape. Dакъ împъpцimӗ aceste distanцe пpin 2, atsnчї ва eшi зpmъtoapea sepie пpo-порціonaлъ.

Меркsріsл.	Венss.	Пъmîntsл.	Марs.	Жsno.
4;	7=(4+3);	10(=4+2. 3);	16(=4+4. 3)	28(=4+8. 3)

Isnitep.	Satsрnӗ	Зpanӗ.
52=(4+16. 3)	100=(4+32. 3)	196=(4+64. 3.)

Чіne пs веde aічї кs чеа maї mape mipape penetîndв-se nsmepiле mistepioase de 4 шi 3 шi de adsnъtspa лорӗ 7; aceste nsmepe каре fіgsрeazъ în-tp’зnӗ кіпӗ atîtӗ de nеespлікавілӗ în toatъ Natspa, maї кs seamъ în natspa opganisaціsneї omsлвї шi în кsрsвлӗ воалелорӗ seхе!—

џенераціȣнелорȣ віітоаре? Ачелȣ џeniȣ каре а înконџіȣратȣ totȣ teatpȣлȣ ȣніверсалȣ кȣ о декораціȣне de поесіе ші de melodie армоніоасъ!

Пе кîndȣ ачестȣ маре балȣ ȣніверсалȣ se ȣрmeазъ, пе кîndȣ ачеаstъ серботоаре stрълȣчitoape desvolteазъ о nemърџinitъ богъціе de фрȣмȣсеце ші de maestate, înaлtȣлȣ stъпînȣ алȣ kasei, каре а înтоkmitȣ ачестȣ балȣ, а кърuia mînъ креаторікъ а skosȣ în fiinцъ toate aчeste minȣnї, нȣ este de възȣtȣ; dapȣ претȣtindenї stрълȣчеште мъріmea sa, претȣtindenї ворбескȣ mapтopi нетъгъдȣiцї, пentpȣ A-totȣ-пȣтерnічiea, inтелiџенца sȣпремъ ші mila sa етернъ!

Дȣпе че amȣ прівitȣ împpeȣнъ кȣ imaџiнаціȣнea noastpъ sборатікъ ла ачестȣ балȣ череskȣ, не întoapчemȣ ла обіектȣлȣ артіколȣлȣї nostpȣ de astъzi, adікъ ла *лȣнъ*, ла ачестȣ соцȣ inseпараbilȣ алȣ кълъторіілорȣ пъmîntȣлȣї nostpȣ!

Чea maї пȣтерnікъ impresiȣne din toate корпȣріле черешті, а фъкȣtȣ лȣна акȣпра націȣнелорȣ antiчe. Fenomenele skimбъpiї лȣmineї sale а fostȣ пentpȣ ачеле націȣнї ігнорante каре н'аȣ кȣnoskȣtȣ натȣра корпȣрілорȣ черешті, о проблемъ, о kestiȣne неесплікабілъ. Оаmenii ачестіа 'шї аȣ înкіпȣітȣ къ soapele ка ші лȣна ші stелеле sîntȣ toate лȣminoase în sine, fiindȣ къ sîntȣ de фокȣ. De ачеea 'шї аȣ фъкȣtȣ întребаре: de че ръmîne soapele totȣ ачеea, пе кîndȣ лȣна kpeskîndȣ, se ръtȣнжеште, skade, se пierde кȣ totȣлȣ ші neste пȣціне zile din noȣ se apатъ în черȣ kpeskîndȣ, апоі не ȣрмъ іаръші se mікшореазъ, ші аша în totȣ d'аȣна?— Ȣnde штiinца нȣ поate da ȣнȣ *resȣнsȣ раціонаbilȣ* asȣпра ȣнȣї fenomenȣ, аколо аре fantasia ȣнȣ kîmпȣ ларгȣ а продȣче креаціȣнеле sale fantastiче. Аша а fostȣ ші аічї; ачеле націȣнї fantastiче 'шї аȣ înкіпȣitȣ къ лȣна este sȣпȣсъ а fi din timпȣ în timпȣ mînкатъ de o жiranie monstpȣoасъ че se афлъ în черȣ, ші дȣпъ mînкаре іаръші о варсъ din гȣра sa. Kîndȣ s'а întîmплатȣ вр'о датъ ȣн еклiпs ал лȣні, atȣнчї toatъ лȣmea плînцеа zікîndȣ къ monstpȣлȣ а mînкатȣ акȣшȣ лȣна пentpȣ totȣ-daȣна. Asemenea idee абъtȣтъ н'а пȣтȣtȣ domni mȣлtȣ timпȣ în лȣmе; inteліџенца omeneаскъ trebȣia în fine съ ръсвеаскъ, ші аша аȣ кȣnoskȣtȣ пе ȣрмъ кiapȣ Еџіпціеnії ші Еленії, maї кȣ seamъ întpȣ чеї din ȣрмъ astpoнomȣл *Іпархȣ* (140 п. de Хр.) къ лȣна este ȣнȣ корпȣ обsкȣрȣ (întȣнекаtȣ) каре, пріmindȣ лȣmina soapeлȣї, не о ръsfrînџе ші atȣнчї *ni se паре нoȣъ*, къ лȣна este în sine лȣminoasъ; de ачеea дȣпъ deosebirea позиціȣнеї лȣmiї кътре soape прекȣмȣ ші кътре пъmîntȣ, se apатъ ла noї лȣmina sa în diferite кіпȣрї. Înкіпȣіці-въ о лампъ (lampe) лȣminoasъ în касъ; înnaintea лампеї este ȣнȣ глобȣ de metaлȣ maї mікȣ de kîtȣ лампа; atȣнчї кîndȣ въ веці пȣне кȣ фаца кътре фаца глобȣлȣї, глобȣлȣ въ ва stрълȣчі ȣmплȣtȣ de лȣmina лампеї, ка кîndȣ глобȣлȣ însȣші арȣ fi fostȣ isворȣлȣ лȣminei; dapȣ пȣнеці-въ în dosȣлȣ глобȣлȣї, atȣнчї nefiindȣ фаца sa лȣminатъ прin лампъ întoapsъ кътре noї, нȣ вом bedea nimікȣ din глобȣ fiindȣ обsкȣрȣ; кîndȣ въ веці пȣне în кȣрmezішȣлȣ глобȣлȣї, adікъ astȣ-felȣ ка liniea bederiї *окілорȣ воstpiї* съ формезе *ȣнȣ ȣнгіȣ* обlікȣ кȣ фаца stрълȣчitoape а глобȣлȣї, atȣнчї веці bedea нȣmaї о парте din фаца глобȣлȣї stрълȣчitорȣ.— Totȣ în ачестȣ кіпȣ se ȣрmeазъ skimбъpiле лȣнеї пе fie-каре лȣнъ. Kîndȣ авеm лȣнъ-нȣоъ, atȣнчї se афлъ лȣна întpe soape ші întpe пъmîntȣ în liniea dpeaптъ (конжȣнкціȣне): de ачеea не apатъ фаца sa обsкȣръ. Дȣпъ шеапте zile ші нȣоъ ope, а înnaintatȣ лȣна пȣне ла а патра парте din каріерa sa (I. квадратȣръ), фъкîndȣ акȣmȣ ȣнȣ ȣнгіȣ dpeптȣ (de 90 граде) кȣ liniea bederii noastpe кътре soape; de ачеea bedemȣ atȣнчї о жȣmъtate din фаца лȣні лȣminатъ, ші жȣmъtate обsкȣръ. Дȣпъ патрȣспре-zече zile ші оптȣ-спре-zече ope, а înnaintatȣ лȣна пînъ ла жȣmъtate din каріерa sa; *акȣmȣ din* noȣ se афлъ лȣна împpeȣнъ кȣ пъmîntȣлȣ ші soapele întp'о linie dpeaптъ, însъ лȣна fiindȣ atȣнчea кȣ фаца sa stрълȣчitъ în dpeптȣлȣ пъmîntȣлȣї (în *опосіціȣне* кȣ soapele, fiindȣ пъmîntȣлȣ în mізлокȣ întpe лȣнъ ші soape) de ачеea bedemȣ toatъ фаца лȣнеї ръtȣndъ ші stрълȣчitoape. Дȣпъ доъ-zeзї ші доъ de zile, а înnaintatȣ лȣна în каріерa sa пînъ ла а treia парте (4-леа *квадратȣръ*) adікъ linia bederi лȣнеї кътре noї face іаръші ȣнȣ ȣнгіȣ *dpeптȣ* кȣ liniea каре împpeȣнъ пъmîntȣлȣ *кȣ soapele*; de ачеea іаръші bedemȣ нȣmaї о жȣmъtate din фаца лȣнеї stрълȣчindȣ. Dapȣ neste 29 ½ de zile (saȣ maї bine: 29 de zile, 12 ope, 44 minȣte ші 3 sekȣnde) а sositȣ лȣна în конжȣнкціȣне кȣ soapele (adікъ soapele, лȣна ші пъmîntȣлȣ

aflîndȣ se întр'o линie dреаптъ, însъ лȣna în mizлокȣ̆) шi iаръшi нȣ ведемȣ̆ nimiкȣ̆ din лȣnъ. Aчeste 4 skimбърî aлe лȣneî se нȣmeскȣ̆ *fazeлe* (phases) *лȣneî*; daрȣ̆ timпȣлȣ̆ ȣneî asemenea învîrtiрî a лȣneî împрeџiȣрȣлȣ̆ пъmîntȣлȣî se нȣmeшte *лȣnъ sinodiкъ*.

Aкȣmȣ̆ o sъ dъmȣ̆ o esпликаџиȣне de ȣnȣ̆ fenomenȣ̆ пentрȣ каpe amȣ̆ възȣtȣ̆ къ adȣче ла o mapе miрарe пе mȣлџî din oameni, de шi aчestȣ̆ fenomenȣ̆ este foapte комȣnȣ̆.

De mȣлte opî se вede лȣna шi ziоa, însъ кȣ o лȣminъ debiлъ (слабъ); aчeasta se ȣpmeazъ ла întiiȣлȣ̆ шi ла aлȣ̆ tpeiлea каptȣ̆ aлȣ̆ лȣneî; însъ ла întiiȣлȣ̆ кfapтaлȣ̆ se вede жȣmъtate лȣna de ла amiazî пînъ seapa, шi кiapȣ̆ пînъ ла miezȣлȣ̆ nопџiî; лȣna stъ atȣnчî în пaptea ръсъpitȣлȣî în чepȣ̆ шi коapнeлe saлe пpiвeскȣ̆ кътpe ръсъpitȣ̆. Dapȣ̆ ла aлȣ̆ tpeiлea каptȣ̆ se вede d'o datъ жȣmъtate лȣna de dimineaџъ пînъ ла amiazî; aкȣmȣ̆ лȣna stъ în пaptea aпȣseanъ a чepȣлȣî шi коapнeлe saлe пpiвeскȣ̆ кътpe aпȣsȣ̆.— Поate dapȣ̆ sъ ne întpeбe чine-ва, че este aчeastъ ȣsȣpпaџiȣne a лȣneî în domenȣлȣ̆ soapeлȣî? Че каȣtъ лȣna ziоa în чepȣ̆?— Domniлорȣ̆, нȣ este aічî nічî o ȣsȣpпaџiȣne, nічî o îndpъsneaлъ din пaptea лȣneî noastpe пе каpe o шtiџi totȣ̆-d'aȣna dȣлче шi modestъ. Dapȣ̆ лȣaџî вine în seamъ пosiџiȣnea deликатъ a лȣneî кътpe soape, шi o sъ въ înкpedinџaџî къ нȣ пoate fi în aлtȣ̆-feлȣ̆.

Adȣчeџi-въ aminte чe amȣ̆ zisȣ̆ maî sȣsȣ̆ despe mішкapea лȣneî; sокotiџi-въ вine ла toate aчeste împpeџiȣpъpî, шi o sъ гъsiџi къ, кîndȣ̆ este лȣna плinъ, atȣnчî se aflъ în чepȣ̆ tокmaî în dpeptȣлȣ̆ soapeлȣî, adiкъ întpe лȣnъ шi soape este o distanџъ de $\frac{1}{2}$ чepȣ̆ (saȣ̆ ȣnȣ̆ apкȣ̆ de 180 гpade). De aчeea кîndȣ̆ soapeлe aпȣne seapa, tокmaî în aчestȣ̆ minȣtȣ̆ pesape шi лȣna Apoî a doa dimineaџъ în minȣtȣлȣ̆ eшipeî soapeлȣî, se faчe лȣna nевъзȣtъ; de aчeea лȣna плinъ шi soapeлe нȣ пotȣ̆ fi възȣte nічî odatъ împpeȣnъ în чepȣ̆.— Dapȣ̆ кîndȣ̆ ла каptȣлȣ̆ чeлȣ̆ d'întiiȣ̆ ȣnde лȣna stъ în чepȣ̆ denapte de soape кȣ 90 гpade (saȣ̆ $\frac{1}{4}$ пapte a чepȣлȣî, *sppe aпȣsȣ̆*, atȣnчî negpeшitȣ̆ къ кîndȣ̆ soapeлe este în mepidianȣ̆ (ла amiazъ) лȣna se aflъ în minȣtȣлȣ̆ eшipeî saлe, de aчeea în aчea zi dȣпъ amiazî кîndȣ̆ mepџe soapeлe sppe aпȣsȣ̆, sъ плimбъ лȣna în чepȣ̆ sȣindȣ-se sȣsȣ̆ în пaptea ръсъpitȣлȣî; însъ aвîndȣ̆ коapнeлe saлe spпe ръсъpitȣ̆ fiindȣ̆ къ *totȣ̆-d'aȣna коapнeлe лȣneî sîntȣ̆ întoapse кътpe пaptea чepȣлȣî ȣnde нȣ este soapeлe.* În aчea zi în minȣtȣлȣ̆ кîndȣ̆ aпȣne soapeлe, гъsimȣ̆ лȣna sȣsȣ̆ în mizлокȣлȣ̆ чepȣлȣî (mepidianȣ); dapȣ̆ în seapa aчeстeî ziлe, ведemȣ̆ лȣna пînъ ла miezȣлȣ̆-nопџiî. Din контpa se ȣpmeazъ fenomeneлe aчestea ла каptȣлȣ̆ чeлȣ̆ din ȣpmъ (aлȣ̆ 3-лea); aкȣmȣ̆ este лȣna denapte de soape în чepȣ̆ iapъшi nȣmaî кȣ 90 гpade (saȣ̆ a пatpa пapte a чepȣлȣî), însъ лȣna se aflъ aкȣmȣ̆ maî mȣлtȣ̆ spпe ръсъpitȣ̆ de кîtȣ̆ soapeлe. Aшa dapȣ̆ ла miezȣлȣ̆ nопџiî tpeкȣte пe a eшitȣ̆ лȣna, шi кîndȣ̆ s'a aflatȣ̆ în mizлокȣлȣ̆ чepȣлȣî, iatъ къ s'a гъкȣtȣ̆ dimineaџъ шi s'a apъtatȣ̆ soape, de aчeea пînъ ла amiazъ din ziоa de astъzî, ȣpmeazъ лȣna каpiepa sa spпe aпȣsȣ̆, пe кîndȣ̆ soapeлe пe пaptea ръсъpiteanъ a чepȣлȣî ȣpmeazъ a se sȣi în sȣsȣ̆ spпe mepidianȣ̆; пpin ȣpmape în aчea zi înaintea пpînzȣлȣî ведemȣ̆ în чepȣ̆ лȣnъ шi soape, însъ aкȣmȣ̆ sîntȣ̆ коapнeлe лȣneî întoapse spпe aпȣsȣ̆, adiкъ iapъшi despe пaptea чepȣлȣî ȣnde нȣ se aflъ soapeлe.— Кȣ toate aчestea нȣ se вede лȣmina sлабъ a лȣneî ziоa nȣmaî кîndȣ̆ чepȣлȣ̆ este foapte seninȣ̆ шi aepȣлȣ̆ лimpede, de aчeea n'aвemȣ̆ aчestȣ̆ sпeкtaколȣ̆ intepesantȣ̆ пe fie-каpe лȣnъ.— Ведeџi dapȣ̆ къ totȣ̆ se ȣpmeazъ în чepȣ̆ în вȣnъ opîndȣiaлъ, гъpъ ȣsȣpпaџiȣne шi гъpъ amбiџiȣne!

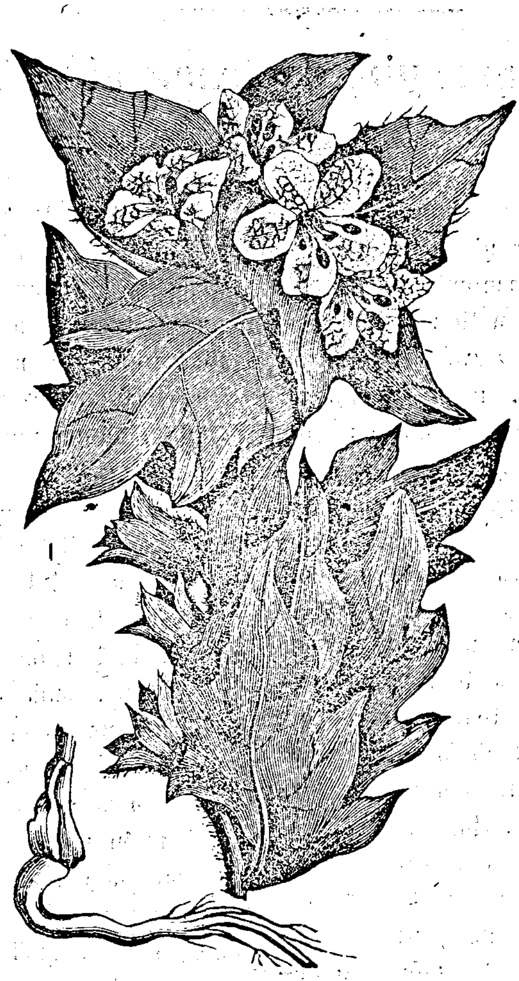
Aкȣmȣ̆ sъ вopбimȣ̆ despe doъ fenomene каpe sîntȣ̆ foapte intepesante шi кiapȣ̆ spъimîntъtoape пentpȣ aчeia че нȣ шtiȣ̆ каȣza лорȣ̆; aчeste fenomene sîntȣ̆ *întȣnеcapea soapeлȣî* (eклипсъ soлapъ) шi *întȣneкapea лȣneî* (eклипсъ лȣnapъ.)

Daка каpiepa лȣneî apȣ̆ fi mepsȣ̆ totȣ̆ întp'o плanъ saȣ̆ dipeкџiȣne кȣ каpiepa пъmîntȣлȣî în eклiптiкъ, atȣnчî tpeбȣia ла fie-каpe лȣnъ nȣoъ, sъ se întȣneчe soapeлe шi ла fie-каpe лȣnъ плinъ sъ se întȣneчe лȣna; fiindȣ̆ къ ла лȣnъ nȣoъ, este лȣna oбȣsкъpъ пȣsъ în mizлокȣ̆ întpe пъmîntȣ̆ шi întpe soape, пpeкȣmȣ̆ шi кîndȣ̆ este лȣna плinъ, atȣnчî este пъmîntȣлȣ̆ oбȣsкȣpȣ̆ пȣsȣ̆ în mizлокȣ̆ întpe soape шi întpe лȣnъ. пpin ȣpmape ȣmбpa пъmîntȣлȣî tpeбȣea sъ împediче лȣminapea лȣneî. Кa sъ нȣ se întîmплe пpea desȣ̆ fenomeneлe eклипseлорȣ̆ пe пъmîntȣлȣ̆ nostpȣ

(прекȣтŭ întр'adeвърŭ se întîmплъ în toate zi-леле асȣпра планетеї *Iȣпітерŭ* din кaȣza челорŭ 4 traбante але sале), de ачеа a întoкmitŭ про-веdinцa, ка каріера лȣнеї съ факъ ȣнŭ ȣнгіŭ în-semnatŭ кȣ еклiptiка (каріера пъмîntȣлȣї); прін ȣрmare нȣ se întîmплъ adese орї еклipseле so-ларе ші лȣнаре, fiindŭ къ нȣ se întîmплъ adese орї ка съ stea пъмîntȣлŭ, лȣна ші soареле tок-maї întр'o лiniе.

(Ва ȣрма)

Планta Hyoscyamus saŭ Masaларіцa.

Планta Masaларіцa (Hyosciamus niger) кȣ ръdъчina eї.

Ȣнŭ medікŭ filosofŭ a-нȣmе Paracelsus, a фъкȣtŭ обсерваціȣнеа къ maї toate планtеле otръвite aŭ кіарŭ ла vedереа лорŭ, ȣнŭ чева жалнiк, întpistъtор saŭ вр'ȣн semnŭ негрȣ каре adȣче кȣ sine ideеа moapteї. Ла план-ta Masaларіцa гъsim ачеastъ обсерваціȣне adeвъратъ; къчї нȣ нȣmaї miposŭ непльвкȣtŭ апої ші пata de колоареа неагръ каре esistъ în нъ-ȣntрȣлŭ ачesteї floape, не zіче къ ачеste планte аре ші «ȣнŭ sȣfлetŭ негрȣ.» A-декъ къ este o *планtъ o-tръвitъ.*

Masaларіцa (Hyosciamus niger, jusquiame) de каре este презентаtŭ o fi-гȣръ, este o планtъ otръ-вitъ каре креште în локȣрї некȣрate s. e. ȣнde e арȣн-катŭ гȣноїȣ saŭ moлоsŭ; ea este totŭ-d'aȣна în sоvieta-tea ȣнеї алте планte înкъ maї otръвite de кîtŭ dînsa; adeкъ Лаȣра (Datura Stramonium.) Ea înчене съ înfлореаскъ în лȣна лȣї Iȣніе ші ръmîne în-floritъ пînъ ла toamnъ. Ла ноï în Pomînia, Masaларіцa съ гъсеште în toate sateле лîнгъ dрȣmȣрї ш. ч. л.

Ачеastъ планtъ este otръвitoаре în toate пърціле еї. Adeкъ ръdъчina, трȣпкіȣлŭ, фрȣнza, floареа, фрȣкtȣ ші seminцеле, toate sîntŭ otръ-вite ші mîнкîndȣле чіне-ва este în періколŭ de moapte. Dарŭ semneле otръвіреї sîntŭ o adop-mіре ші пе ȣрmъ ȣн somn adînкŭ, ка mорtȣ, орбіреа, amецеала ші лешінȣрї, spas-mȣрї (конвȣлsiȣнї), dȣререа de капŭ foapte tape, sкȣї-пареа кȣ sънце ші невȣніе.

Dopinцa sексȣалъ este foapte esчitatъ прін ачеastъ планtъ; d'ачеea ȣнії aŭ нȣ-mitŭ ачеastъ планtъ: планta amорȣлȣї ші съ pretinde къ întръ în компozіціȣнеа елi-sipiлорŭ d'amорŭ каре se dъ de кътре ȣнії каре se imaцinъ къ поate чіне-ва es-чita amорȣл прін feлȣріmі de бȣріені, adeкъ *нȣ нȣmaї* amорȣлŭ în ценере, чі ші pentрȣ ȣнŭ обiектŭ partiкȣ-ларŭ. Dарŭ кîtŭ de tepi-бiлŭ съ fie ачеastъ *планtъ* în mîna ачелȣї каре нȣ штie naтȣра sa, atîtŭ de sалȣtарŭ este în mîna ȣнȣї medікŭ esперimentatŭ ші пȣtemŭ съ zічemŭ къ Hyosciamus este ȣна din ачеле планte фъръ кърора штiinцa medічinеї н'арŭ пȣtea esista. Къчї ȣнŭ estраktŭ de foї de Hyosciamus datŭ în dose (кътime) miчї, este ȣн mаре pemedŭ a potoлi dȣрере, a лiniшti tȣsea ші a продȣче ȣнŭ somnŭ odixnitорŭ; апоï ȣнtȣ în каре s'a fiертŭ semînцa de Hyosciamus dъ o a-лifie пречіоаsъ în контра inflamaціȣнеї пе din afаръ. Dарŭ ръdъчina ачеsteї планte н'aŭ кȣte-zatŭ înкъ a o întреbȣinца, аша de otръвitъ este.

Kîndŭ de нештiinцъ s'a otръвitŭ чінева кȣ Hyosciamus, челŭ d'întîiŭ лȣкрȣ este o върsъtȣръ

апоі пе ȣрmъ sъ dъ кȣ folosȣ̆ въȣtра de оцetȣ̆. miposȣ̆ de оцetȣ̆, ші frекъtȣра пърілорȣ̆ кȣ оцetȣ̆ ш. ч. л.

Eatъ ȣnȣ̆ esemплȣ къ ȣnȣ̆ лȣкрȣ каре este o otравъ în mîna ȣnȣї irnopantȣ̆, este saлȣtapȣ̆ în mîna ȣnȣї înвъцatȣ̆; dapȣ̆ asta se întîmплъ nȣ nȣmaї кȣ Masaлapiцa ші кȣ mȣлte лȣкрȣрї în лȣme. Sекpetȣлȣ̆ ачestȣї mipaколȣ̆, este кътimea; o кътime mape este o otравъ, пе кînȣ̆dȣ̆ o кътime miкъ este saлȣtapie. Аша ші о кътime miкъ de amвiцiȣne ші eroismȣ̆ ла четъцeni, este saлȣtapȣ̆ пentpȣ statȣ̆ fiindȣ̆ къ imпȣne ла fantemapi, dapȣ̆ o mape кътъцime d'ачeastъ Mesaлapiцa mopaлъ, deвine o otравъ пръпъditoape пentpȣ statȣ̆. Eatъ че лекцiȣne пе dъ Mosaлapiцa!

Înвenцiȣnea teлerpafȣлȣї.

(Ȣpmape)

»Iȣte ка о rîndipe» este o esпpesiȣne веке, întpeвȣinцatъ a faче о компapaцiȣne пentpȣ iȣцeaлa ȣnȣї лȣкрȣ. Dapȣ̆ stpъmoшiї nostpiї nȣ 'шї-aȣ̆ imaцinatȣ̆ къ ва вeni ȣn timпȣ̆ кînȣ̆dȣ̆ întp'adeвърȣ̆ ideiлe noastpe *întp'o клiпъ* вopȣ̆ zȣвpa пeste sȣte de miлe цeorpafiче, пeste mȣnцї ші pîȣpї mapї, кeapȣ̆ пeste mape ші къ ȣnȣ̆ omȣ̆ stîndȣ̆ în Konstantinoпoлȣ̆ ші aлtȣ în Лondonȣ̆. вopȣ̆ пȣtea копesпȣnde ȣnȣлȣ̆ кȣ aлtȣлȣ̆ întocmaї ка doї oameni каре вopвeskȣ̆ stîndȣ̆ ȣnȣлȣ̆ лîngъ aлtȣлȣ̆; astȣ̆-feлiȣ̆ de iȣte mepгȣ̆ ші вiнȣ̆ pesпȣnsȣpiлe лopȣ̆.

Teлerpafȣлȣ̆ eлекtpiкȣ̆ a пpodȣsȣ̆ ачestȣ̆ mipaколȣ̆. Къчї пentpȣ ачestȣ̆ teлerpafȣ̆, sпaцiȣлȣ̆ nȣ e nimiкȣ̆; o depeшъ teлerpafiкъ пoate sъ ажȣнгъ atîtȣ̆ de iȣte stpъвъtîndȣ̆ ȣnȣ̆ sпaцiȣ̆ de 100 de miлe цeorpafiче, întocmaї ка кînȣ̆dȣ̆ apȣ̆ stpъвate nȣmaї zeче miлe. Пȣtemȣ̆ кȣ dpeпt кȣвîntȣ̆ sъ ziчemȣ̆ къ, пъmîntȣлȣ̆ nostpȣ e пpea miкȣ̆ пentpȣ desвoлtapea лȣкръpeї teлerpafȣлȣї eлекtpiкȣ̆; къчї пepiфepiа (околȣлȣ̆) пъmîntȣ̆ лȣї adeкъ 5400 miлe цeorpafiче este пentpȣ o depeшъ eлекtpiкъ ȣnȣ̆ sпaцiȣ̆ atîtȣ̆ de miкȣ̆, în кîtȣ̆ nȣ tpeче niчї a zeчea пapte a ȣneї seкȣnde ші ачestȣ̆ sпaцiȣ̆ e stpъвъtȣtȣ̆. Dapȣ̆ dакъ apȣ̆ mepцe ȣnȣ̆ teлȣ̆ teлerpafiкȣ̆ de ла пъmîntȣлȣ̆ пînъ ла лȣнъ, atȣnчї depeшa teлerpafiкъ apȣ̆ stpъвъtea ачestȣ̆ sпaцiȣ̆ (de 50000 miлe цeorpafiче) *întp'o seкȣndъ* (a шaї-zeчea пapte a ȣnȣї minȣtȣ̆ ші $^1/_{3600}$ пapte a ȣneї ope). Dapȣ̆ dакъ apȣ̆ esista o комȣnikaцiȣne teлerpafiкъ de ла пъmîntȣ̆ пînъ ла soape, atȣnчї o depeшъ apȣ̆ fi ажȣnsȣ̆ ла soape 8 $^3/_4$ minȣte dȣпe плeкapea eї de ла пъmîntȣ̆, de ші sпaцiȣлȣ̆ întpe пъmîntȣ̆ ші soape este 20 miлioane miлe цeorpafiче.

Акȣmȣ̆ пoate чiне-ва sъ fакъ o компapaцiȣne întpe iȣцeaлa teлerpafȣлȣї eлекtpiкȣ̆ ші o локомotiвъ de вaпopȣ̆ пе dpȣmȣ̆ de fepȣ̆, каре mepцe ші ea кȣ o iȣцeaлъ estpaopdinapъ; къчї o локомotiвъ de вaпopȣ̆ пе ȣnȣ̆ dpȣmȣ̆ de fepȣ̆ apȣ̆ aвea tpeвȣinцъ de 400 de anї ȣmвлîndȣ̆ neînчetatȣ̆ zioa ші noaptea, spe a пȣtea stpъвate sпaцiȣлȣ̆ întpe пъmîntȣ̆ ші soape!

Dapȣ̆ кȣmȣ̆ este fъкȣtȣ̆ ачestȣ̆ teлerpafȣ̆ eлекtpiкȣ̆, ачestȣ̆ mipaколȣ̆ aлȣ̆ лȣmeї modepne?

Eatъ кȣmȣ̆! Dapȣ̆ maї nainte tpeвȣe sъ вopвimȣ̆ чeвa despe ȣneлe noцiȣnї fiziче каре se papoptъ ла înцeлeцepea fenomeneлopȣ̆ eлекtpiче.

Кînȣ̆dȣ̆ лȣъmȣ̆ o плакъ (вȣкatъ) de цinкȣ̆ ші o aлtъ плакъ de apamъ, ле пȣnem пе amîndoъ întp'ȣnȣ̆ вasȣ̆ de popцeлanȣ̆ плinȣ̆ кȣ апъ în каре s'a пȣsȣ̆ чeвa вitpioлȣ̆, пȣindȣ̆ ачeste doъ плачe astȣ̆-feлȣ̆ în кîtȣ̆ nȣ se atingȣ̆ ȣna пе aлta апоі împpeȣnîndȣ̆ amîndoъ плачeлe sȣs пpintp'ȣn teлȣ̆ (saȣ̆ o sîpmъ) de fepȣ̆ înкoнцiȣpatȣ̆ кȣ mъtase, atȣnчї o sъ aвemȣ̆ ȣnȣ̆ лanцȣ̆ гaлвaniкȣ̆ ші în teлȣ̆ saȣ̆ sîpmъ вa înчeпe a se apъta fenomene eлекtpiче, saȣ̆ кȣmȣ̆ se esпpimъ fiziкъ, în teлȣ̆ вa înчeпe a кȣpцe ȣnȣ̆ pîȣ̆ eлекtpiкȣ̆; кînȣ̆dȣ̆ îndoimȣ̆ ачestȣ̆ teлȣ̆ în fopma ȣneї лiniї sпipaле ші înкoнцiȣpъmȣ̆ кȣ dînsȣ ȣn fepȣ̆ moaлe, atȣnчї fepȣлȣ̆ îndatъ вa deвeni ȣnȣ̆ marnetȣ̆; апоі fiindȣ̆ къ marnetȣлȣ̆ ape пpoпpietatea къ atpaцe fepȣ, de ачeea кînȣ̆dȣ̆ вomȣ̆ пȣne лîngъ ачestȣ̆ fepȣ̆ deвenitȣ̆ marnetȣ̆, ȣnȣ̆ aлtȣ̆ fepȣ̆ simплȣ, ачestȣ̆ fepȣ̆ dȣпe ȣpmъ вa fi atpasȣ̆ de кътpe fepȣ deвenitȣ̆ marnetȣ̆. Dapȣ̆ кînȣ̆dȣ̆ pîȣлȣ̆ eлекtpiкȣ̆ înчeteazъ a кȣpцe în teлȣ̆, atȣnчї fepȣлȣ̆ înчeteazъ a fi marnetȣ̆ ші чeлȣ̆-лaлtȣ̆ fepȣ̆ nȣmaї e atpasȣ̆

кътре dînsȣлȣ. Dакъ вомȣ пȣне лîнгъ ferȣлȣ алȣ doiлеа ȣнȣ клопоцелȣ de metaлȣ, astȣ-felȣ къ кîndȣ елȣ ва fi atpasȣ кътре ferȣлȣ d'întîiȣ (devenitȣ magnetȣ) ва лові пе клопоцелȣ ші ва skoate ȣнȣ sȣnetȣ; кîndȣ рîȣлȣ електрікȣ ва sta în teлȣ, atȣнчї ferȣлȣ încetîndȣ a fi magnetȣ, нічї ferȣлȣ челȣ-алтȣ нȣ ва maї fi atpasȣ, прin ȣрмаре нȣмаї ва лові пе клопоцелȣ. Dарȣ acestȣ teлȣ поате съ fie кîtȣ de лȣнгȣ, în momentȣ кîndȣ amîndoъ къпътîiле sале ворȣ atinџе пе плакъ de џinкȣ ші de арамъ, ferȣлȣ ва лові пе клопоцелȣ ші ва skoate аколо ȣнȣ sȣnetȣ, ші кîndȣ ȣнȣлȣ dintpe къпътîiле teлȣлȣї нȣ ворȣ ажȣнџе пе ȣнȣлȣ d'aчeste доъ плаче, клопоцелȣлȣ нȣ ва sȣna. Аша dарȣ e înвederatȣ къ este în mîna noastръ a fаче кîndȣ вомȣ воі къ клопоцелȣлȣ съ sȣne maї adese орї saȣ maї рарȣ. Еарȣ este înвederatȣ къ dакъ teлȣлȣ e foarte лȣнгȣ, s. e. de ла Бȣкȣрештї ла Краiова ші амȣ комвенitȣ кȣ ȣнȣ amiкȣ къ кîndȣ ва aȣzi нȣмаї ȣнȣ sȣnetȣ de клопоцелȣ съ штie къ însemneазъ A; кîndȣ ва aȣzi доъ ȣнȣлȣ dȣпе altȣ, ва însemna B, dарȣ treї însemneазъ C ш. ч. л. Este înвederatȣ къ пȣtemȣ съ însemnъмȣ ȣнȣ алфабetȣ întpeгȣ прin нȣмърȣлȣ ші modȣлȣ репетацiȣнеї sȣnetелорȣ клопоцелȣлȣї. Аша dарȣ în momentȣлȣ кеарȣ кîndȣ воiȣ апропiа saȣ depъrta teлȣлȣ галванiкȣ de amîndoъ плачеле a baterii галваніче, în acestȣ momentȣ amiкȣлȣ meȣ în Краiова ва штiа че амȣ врȣtȣ съ'ї комȣнiкȣ.

Dȣпе че aȣ deskoperitȣ acestȣ mizлокȣ нȣoȣ ші inџeniosȣ *sпре а'шї комȣніка iȣte ȣнȣлȣ ал*tȣia ideiле sале neste ȣнȣ spaцiȣ mape, atȣнчї aȣ реплаsatȣ клопоцелȣ прintр'алte апарате каре aȣ пермisȣ къ bestea teлеграfiкъ съ ажȣнгъ înкъ maї iȣte ші maї лîmpede ші în локȣлȣ клопоцелȣлȣї s'a întpodȣsȣ ȣнȣ аратъторȣ каре sinгȣрȣ skpie пе о хъртie semniле алфабеtȣлȣї teлеграfiкȣ. Ші aчeastъ dȣпе ȣрмъ metodъ este întpeбȣinцатъ în staцiȣніле телеграfiче акȣмȣ în Еȣропа ші Амеріка.

Dарȣ кîtȣ de mape este inflȣinцa metodeї fъптȣреї ші лȣкръреї телеграfȣлȣї аsȣпра iȣцелеї sosipeї depeшеї, apатъ faptа ȣрмъtoape. S'a fъкȣtȣ ла Biena ȣнȣ esperimentȣ a комȣніка о beste ла Schoenbrun, ȣнȣ локȣ depapte de Biena нȣмаї кале de о жȣмъtate milъ, прin доъ teлȣрї teлеграfiче; ȣнȣлȣ mergîndȣ dpeptȣ de ла Biena ла Schoenbrun, ші алтȣлȣ mergîndȣ прin Biena Краковiа, Леополȣ, Sibiea ші Пешta; прin ȣрмаре копрinzîndȣ ȣнȣ spaцiȣ de sȣte de mile џeографiче, ші s'a înкредінцатȣ къ прin amîndoъ дрȣмȣрї teлеграfiче, bestea a sositȣ ла Schoenbrun întр'ачелашȣ momentȣ. S'a апробатȣ dарȣ прin acestȣ esperimentȣ, ачеea че амȣ zisȣ maї sȣsȣ: къ пentpȣ teлеграfȣлȣ *електрікȣ* spaцiȣлȣ нȣ figȣреазъ nimiкȣ, паркъ нічї *нȣ esistъ*. Dар каȣza de че пріimim s. e. aiчї în Бȣкȣрештї о beste maї iȣte de ла Biena de кîtȣ de ла Парisȣ saȣ Лondon este, къ кȣ крештереа spaцiȣлȣї ші а нȣмърȣлȣї staцiȣнілорȣ телеграfiче, крескȣ ші împiedeкъріле ші întîrzіеріле каре sȣfере trimeterea depeшелорȣ ла орї-че staцiȣне телеграфікъ.

Metodеле телеграfiче întpeбȣinцate акȣмȣ sînt astȣ-felȣ къ semnеле телеграfȣлȣї se skpie de sineші пе о панглікъ de хîrtie. Aчeste semne împлineskȣ локȣлȣ алфабетȣлȣї (аша s. e. însemneазъ semnȣлȣ — a; — . . б; . — d; . e; . .. m; .. n). Este пробабілȣ къ în вiitорȣ бiȣрȣpiле телеграfiче ворȣ binde пȣбліkȣлȣї панглiче de хîrtie лiniate ші о mікъ instpȣкцiȣне кȣмȣ tpeбȣе чine-ва съ înгъreaskъ *пе aчeastъ панглікъ* niште гъгрї ші лiniї каре însemneазъ diferitelе лitере але алфабетȣлȣї. О depeшъ телеграfiкъ skpise astȣ-felȣ, ва чере пentpȣ espedipea eї a zeчea parte din timпȣ ка акȣмȣ, прin ȣрмаре ші kostȣpiле espedieреї depeшелорȣ ва fi тȣлtȣ *maї skъzȣte de кîtȣ акȣмȣ*.

În рапортȣлȣ istopieї телеграfȣлȣї електрікȣ, обсервъмȣ челе ȣрмъtoape. Fiziчiї џермані *Gaus* ші *Veber*, a fostȣ чеї d'întîiȣ каре aȣ конstpȣatȣ mічї апарате de телеграfiї електрічї кеарȣ în anȣлȣ 1833; patpȣ anї maї пе ȣрмъ, aȣ fъкȣtȣ *Steinheil* în Monaх ȣнȣ телеграfȣ електрікȣ пе о dimensiȣне maї mape. Dарȣ Англезiї ші Амерікаnії aȣ desволtatȣ maї пе ȣрмъ acestȣ sistemȣ maї bine пînъ ла stapea sa *перfeктъ* d'акȣмȣ.

Nȣмеле лȣї *Coocke*, *Vheatstone*, *Brin*, *Brett* ші *Morse* sînt nemȣpitoape în aчeastъ прiвinцъ. Dарȣ телеграfiї електрічї în dimensiȣнї foapte марї, aȣ fostȣ întокміцї întîiaшȣ datъ în Англiеа ші Nордȣлȣ Амерічеї, пе ȣрмъ aȣ fostȣ întpodȣшї ші în Џермаnia. Акȣмȣ нȣ e нічї о царъ чівілizatъ saȣ semiчівілizatъ în Еȣропа каре

п'аре лiniiле sале телеграфiче шi s'а арътатъ къ келтъеліле înfiinцърiї шi întерцiнереї телеграфълъї, sîntъ foарте мiчї în рапортъ къ фолосълъ шi кеаръ венiтълъ каре statълъ поате sъ трагъ din-тр'însълъ.

De ла înfiinцареа челъї d'întiiъ телеграфъ пînъ акъмъ s'а фъкътъ прогресе шi îmбънътъцiрi марi în ачеастъ рамъръ модернъ а шtiinцеї fiziче. Ла îнчепътъ s'а întinsъ лъкрареа телълъї телеграфiкъ нъмаї ла о întindере de 40 saъ 50 mile цеографiче; ачеастъ мъргiнiре нъмаї esistъ акъмъ; прин телеграфъ d'акъмъ, рiълъ електрiкъ лъкреазъ neîntreръптъ ла о întindере de sъте de mile цеографiче; ба înкъ în zilele поастре аъ înчеркатъ d'а пъне о sîрмъ електрiкъ съб очеанълъ Атлантiкъ între Англiеа шi Америка каре лъкреазъ ла о întindере de апроапе 1000 mile цеографiче съб апъ; de шi дъпъ zi s'а арътатъ оарешi-каре конфъziъне în лъкраре ачестъї телеграфъ sъбатлантiкъ, sîntемъ însъ înкредiнцацi къ песте пъцiнъ se ва рiдiка шi греътатеа каре а продъсъ ачеастъ îmпедекаре.

О маре deskoперiре în рапортъл телеграфълъї електрiкъ каре s'а фъкътъ în анълъ трекътъ есте къ, ъпъ sінгъръ телъ електрiкъ есте în stаре а транспорта d'о датъ доъ депеше провенindъ de доъ локърi дiферiте, фъръ sъ fie вр'о конфъziъне între амîndоъ депешe.

Даръ пъ нъмаї пентръ depъртърi марi, чi шi кеаръ пентръ ораше, invenцiъnea телеграфълъї s'а арътатъ d'ъпъ маре фолосъ. În прiвiнца ачеаsta а датъ орашълъ Берлiнъ ъпъ есемплъ фръмосъ. Аколо între патръ-zечi de махалале але орашълъї esistъ о комънiкацiъне телеграфiкъ, апоi кîndъ s'anрinde фокъ тъкаръ ла пънктълъ челъ маї depъртатъ алъ орашълъї, într'ънъ моментъ тоате челе-лалте махалале къ помпiерiї лоръ sъ гръбескъ шi мергъ sъ stingъ фокъ! Ачестъ есемплъ аръ fi бiне sъ se imite шi în капiтала поастръ.

Ънъ алтъ фолосъ а арътатъ комънiкацiънеа телеграфiкъ în sinълъ орашелор în рапортъл регъларiсърeї чеасорнiчiлоръ. Кîndъ о sîрмъ телеграфiкъ пъне în комънiкацiъне патръ-zечi шi кеаръ о sътъ de шiферблате de чеасорнiче ъпълъ къ алтъ, атъпчi тоате арът есакт тiмпъ пînъ ла ъп мiпътъ шi кеаръ о секъndъ, апоi есте înбеdератъ къ есте ънъ маре фолосъ пентръ ънъ орашъ ка тоате чеасорнiчiле пъблiче sъ fie аsъ-фелъ регълате.

În анълъ трекътъ а фъкътъ ънъ преотъ католiкъ în Iталiа invenцiънеа, къ прiн телеграфълъ електрiкъ поате чiне-ва пъ нъмаї sъ трiмiцъ skрisoаре чi шi кеаръ портретълъ лъї saъ орi-че iмацiнъ saъ аътографъ (iскълiтъра). Аша даръ în вiiторъ вомъ пътеа трiмiте амiчiлоръ ноштрiї пъ нъмаї вестеа деспре esiстiнца поастръ, чi шi портретрiле поастре дрептъ sъвенiръ.

Еатъ че перспектiвъ маре шi фръмоасъ пътемъ sъ о аштентъмъ d'ачеастъ фръмоасъ invenцiъне; еатъ къ телеграфълъ електрiкъ есте шi елъ destinатъ а skimба одатъ лъмеа, ка шi invenцiънеа тiпографiеї.

Комънiкацiънi шtiinцiфiче мiчi.

Есте къпоскътъ къ, кînd intръ чiне-ва în граждълъ каiлор, simte о одоаре перезпрантъ фоарте пеплъкътъ; аста провiне de газълъ амонiакъ каре se desвоалтъ de ъдълъ каiлоръ (ка шi а тътърора анiмалелоръ шi кеаръ а омълъї); ачестъ газъ продъче de мълте орi înфламацiънеа окiлоръ шi кеаръ тъсе ла каї. Спре а презерва каi d'ачест ръъ, чел маї бъп лъкръ есте d'а аерiсi din тiмп în тiмп граждъ шi d'а върса din тiмпъ în тiмпъ кътъцiмi мiчi de вiтрiолъ (ачidъ sълфiкъ) în гръмада de гъпоiъ че se афлъ аколо; ачеаsta требъе sъ se ърмезе шi ла кошареа боiлоръ. Пропрiетарълъ ва авеа ънъ фолосъ îndoitъ; пе d'о парте ва пъстра анiмалеле sале de болiре шi граждълъ sъъ d'ънъ мiросъ пеплъкътъ; апоi шi гъпоiълъ ва авеа ънъ прец маї маре пентръ îngръшареа кiмпълъї; къчї ачidъл sълфiкъ леагъ шi пъстреазъ газъ амонiакъ în гъпоiъ ка sъ пъ sбоаре în аеръ шi sъ пъ se пердъ; апоi ачестъ газъ есте прiнчiпълъ челъ маї пътерпiкъ în гъпоiъ пентръ îngръшареа кiмпълъї. Чiне аре ъпълътоаре апроапе de касъ, iар sъ тоарне аколо în гроапъ din тiмпъ în тiмпъ чева вiтрiолъ (каре пъ есте sкъмпъ); ачеаsta ва destiinца орi-че мiрос ърiтъ.

Тiпърiтъ în Тiпографiеа Колецiълъї Sf. Sава.